ЮРИДИЧНА НООСФЕРОЛОГІЯ ЯК НАУКОВА І НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА: ОБ'ЄКТ, ПРЕДМЕТ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕНЬ

Баймуратов Михайло Олександрович,

доктор юридичних наук, професор,

головний науковий консультант

Інституту законодавства

Верховної Ради України,

Заслужений діяч науки і техніки

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4131-1070>

baymuratov@ukr.net

Ожерельев Володимир Петрович,

аспірант кафедри філософії

Національного університету

«Одеська юридична академія»

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9752-0392>

halsband.v@gmail.com

Анотація

Стаття присвячена визначенню об'єкта, предмета і методів досліджень юридичної ноосферології як наукової і навчальної дисципліни. Доводиться, що юридична ноосферологія є новою перспективною науковою і навчальною дисципліною, в рамках якої на основі міждисциплінарного підходу можливо досліджувати широкий спектр актуальних міжгалузевих цивілізаційних проблем комплексними методами – правознавства та ноосферології. Такий міждисциплінарний – юридико-ноосферний підхід, що розроблений авторами статті, – призначений для моніторингу процесу правової глобалізації, розробки системи ноосферного права і методів МП-прогнозування, – заснований на наукових уявленнях про природну єдність і безперервність простору цивілізаційно-правових подій. Своєю чергою, це дає підставу застосувати в юридико-ноосферних дослідженнях наукові методи теорії подібності, загальної топології і теорії ігор та ін., відповідно до математичних понять про «цілісність» і «нерозривність» досліджуваного глобального об'єкта. Здійснення досліджень на платформі юридичної ноосферології з використанням, топологічної інформаційно-правової Моделі ноосфери, що розроблена авторами, дозволяє вивчати

виникнення і розвиток цілісного юридико-ноосферного природного феномена в єдиному просторовому континуумі в реальному часі в науковому експерименті. Такі можливості особливо важливі для пізнання законів сталого розвитку світової цивілізації в їх екологічному та правовому додатку і глобальному прояві – тобто в телеологічно обґрунтованій діяльності з МП-прогнозування. Це вказує на найважливішу роль юридичної ноосферології як наукової і навчальної дисципліни, яку вона здатна грати, – причому, не тільки в розробці системи ноосферного права, в розвитку всієї системи юридичних і геополітичних наук, а й розвитку різних напрямків досліджень в глобалістиці.

Ключові слова: глобалізація, правова глобалізація, глобалістика, юридична ноосферологія, об'єкт юридичної ноосферології, предмет юридичної ноосферології, методи юридичної ноосферології, юридико-ноосферний підхід, топологічна інформаційно-правова Модель ноосфери.

Аннотация

Статья посвящена определению объекта, предмета и методов исследований юридической ноосферологии как научной и учебной дисциплины. Доказывается, что юридическая ноосферология является новой перспективной научной и учебной дисциплиной, в рамках которой на основе междисциплинарного подхода возможно исследовать широкий спектр актуальных межотраслевых цивилизационных проблем комплексными методами – правоведения и ноосферологии. Такой междисциплинарный – юридико-ноосферный подход, разработанный авторами статьи, – предназначен для мониторинга процесса правовой глобализации, разработки системы ноосферного права и методов МП-прогнозирования, – основан на научных представлениях о естественном единстве и непрерывности пространства цивилизационно-правовых событий. В свою очередь, это дает основание применить в юридико-ноосферных исследованиях научные методы теории подобия, общей топологии и теории игр и др., в соответствии с математическими понятиями о «целостность» и «неразрывность» исследуемого глобального объекта. Осуществление исследований на платформе юридической ноосферологии с использованием, топологической информационно-правовой Модели ноосферы, разработанной авторами, позволяет изучать возникновение и развитие целостного юридико-ноосферного природного феномена в едином пространственном континууме в реальном времени в научном эксперименте. Такие возможности особенно важны для познания законов устойчивого развития мировой цивилизации в их экологическом и правовом приложениях и глобальном проявлении – то есть, в телеологически обоснованной деятельности по МП-прогнозированию. Это указывает на важнейшую роль юридической ноосферологии как научной и учебной дисциплины, которую она способна играть, – причем, не только в разработке системы ноосферного права, в развитии всей системы юридических и геополитических наук, но и в развитии различных направлений исследований в глобалистике.

Ключевые слова: глобализация, правовая глобализация, глобалистика, юридическая ноосферология, объект юридической ноосферологии, предмет юридической ноосферологии, методы юридической ноосферологии, юридико-ноосферный подход, топологическая информационно-правовая Модель ноосферы.

Постановка проблеми. Становлення «юридичної ноосферології», як міждисциплінарної науки, є закономірний результат процесу пізнання людиною навколишнього світу. Первісне накопичення інформації і подальша диференціація єдиної системи первинних знань про закони розвитку природи і суспільства, виділення самостійних дисциплін і подальша необхідність вирішення міжгалузевих завдань, – неминуче призводять до формування нових міждисциплінарних наук. Прикладами, які підтверджують цю закономірність, є наукові та навчальні дисципліни «юридична антропологія» і «юридична соціологія». Вони були створені для вирішення актуальних міжгалузевих завдань на основі наук юридичного, антропологічного та соціологічного циклу¹.

У сучасному природничому дискурсі такі понятійні категорії, як «ноосфера», «антропосфера», або «соціосфера», прийнято вважати тотожними. Однак термін «ноосфера», як «сфера розуму», являє собою більш глибокий – природно-філософський зміст, ніж терміни «антропосфера» або «соціосфера». Треба відзначити, що простір «антропосфери», або «соціосфери», як сфери речовинної діяльності людини – складова частина її наукової розумової, зокрема, правотворчої, а також і правозастосовної діяльності, в ноосфері в цілому². Отже, процес «поділу світу» в пізньому Середньовіччі, регіональна юридизація, що передувала

¹ Див.: Рулан Норбер. Юридическая антропология: учебник для вузов. – М.: Изд-во НОРМА. 1999. 310 с.; Ковлер А.И. Антропология права: учебник для вузов. – М.: Изд-во НОРМА. 2002. 467 с.; Скоробогатов А.В. Очерки по юридической антропологии / А. В. Скоробогатов, А. И. Скоробогатова, А. В. Краснов; под ред. А. В. Скоробогатова. – Казань: Изд-во «Познание» Казанского инновационного университета, 2019. 168 с.; Психолого-педагогическая антропология: Учебно-методический комплекс /Авт.-сост.: К. Г. Языков, И. Л. Шелехов, Т. А. Булатова; ФГБОУ ВПО «ТГПУ». – Томск: Изд-во Томского государственного педагогического университета, 2013. 308 с.; Карбонье Жан. Юридическая социология: Пер. с фр. / Пер. и вступ. ст. В. А. Туманова. – М.: Прогресс, 1980. 352 с.; Дубовицкий В.Н. Основные концепции правопонимания и социология права // Право и демократия: сб. науч. тр.; редкол.: В.Н. Бибило (гл. ред.) [и др.]. – Минск: БГУ, 2009. Вып. 20. С. 59–74; Дубовицкий В.Н. Социология права: предмет, методология и методы. – Минск: Право и экономика, 2010. 174 с.; Бирюков С.В. О научном статусе и предмете социологии права // Вестник Омского университета. Серия «Право». 2015. № 2 (43). С. 116–122; Саидов А.Х. Социология права: каков её научный статус? [Электронный документ]. – Режим доступа: <http://ecsocman.hse.ru/data/600/626/1219/saidov.pdf>

² Вернадский В.И. Научная мысль как планетное явление. – М.: Наука, 1991. 271 с.; Вернадский В.И. Несколько слов о ноосфере // Успехи современной биологии. 1944. №18, Вып. 2. С. 113-120; Вернадский В.И. Биосфера и ноосфера. – М.: «Наука», 1989. 261 с.

йому, правова глобалізація ноосфери, що послідувала за нею і виникнення в планетарному масштабі системи міжнародного публічного права (далі – МПП), – є нерозривними з загальними цивілізаційно-правовими процесами в ноосфері³. Тому, як найбільш наповнена смислова категорія, «ноосфера» спочатку вже містить в собі поняття про «антропосферу» і «соціосферу», системні правові явища і процеси в яких становлять предмет вивчення юридичної антропології та юридичної соціології⁴.

І хоча юридична ноосферологія, здавалося б, здатна узагальнити у своєму широкому науковому контексті і юридичну антропологію, і юридичну соціологію, тим не менш, вона призначена для вирішення особливих питань – звідси вона має свої особливі цілі, завдання, об'єкт і предмет вивчення, методи досліджень. Однак це не виключає застосування в юридичній ноосферології, при вивченні юридико-цивілізаційних явищ і процесів, різних підходів і методів, які характерні для юридичної антропології та юридичної соціології⁵.

³ Международное публичное право: учебник / Под ред. К.А. Бекяшева. – М.: «Проспект», 1999. С. 37; Баймуратов М.А. Международное публичное право: учебник. – Х.: ООО «Одиссей», 2007. 704 с. С. 21-28; Бержель Ж.-Л. Общая теория права / Под общ. ред. В.И. Даниленко / Пер. с фр. – М.: Издательский дом NOTA BENE. 2000. С. 259-272; Ивакин А.А. Предпосылки и предтечи учения о ноосфере // Актуальні проблеми філософії та соціології. 2016. Вип. 10. С. 58-61; Ивакин А.А., Ожерельев В.П. Научно-философское толкование мифопоэтического образа дерева жизни // Актуальні проблеми філософії та соціології. 2017. №17. С. 32-36.

⁴ Рулан Норбер. Юридическая антропология: учебник для вузов. – М.: Изд-во НОРМА. 1999. 310 с.; Карбонье Жан. Юридическая социология: Пер. с фр. / Пер. и вступ. ст. В. А. Туманова. – М.: Прогресс, 1980. 352 с.; Бержель Ж.-Л. Общая теория права / Под общ. ред. В.И. Даниленко / Пер. с фр. – М.: Издательский дом NOTA BENE. 2000. С. 259-275; Ивакин А.А. Предпосылки и предтечи учения о ноосфере // Актуальні проблеми філософії та соціології. 2016. Вип. 10. С. 58-61; Ивакин А.А., Ожерельев В.П. Научно-философское толкование мифопоэтического образа дерева жизни // Актуальні проблеми філософії та соціології. 2017. №17. С. 32-36.

⁵ Рулан Норбер. Юридическая антропология: учебник для вузов. – М.: Изд-во НОРМА. 1999. 310 с.; Карбонье Жан. Юридическая социология: Пер. с фр. / Пер. и вступ. ст. В. А. Туманова. – М.: Прогресс, 1980. 352 с.; Бержель Ж.-Л. Общая теория права / Под общ. ред. В.И. Даниленко / Пер. с фр. – М.: Издательский дом NOTA BENE. 2000. С. 276-309; Баймуратов М.А., Ожерельев В.П. Міжнародне публічне право і ноосфера: на шляху до створення єдиної аналітичної моделі // Публічне право. 2019. №1 (33). С. 120-130; Баймуратов М.А., Ожерельев В.П. Роль топологічної двоконтурної моделі ноосфери в дослідженні процесів правової глобалізації. // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2020. №1. С. 8-18 [Електронний документ]. – Режим доступу: <https://instzak.com/index.php/journal/article/view/1770/1651>; Баймуратов М.А., Ожерельев В.П. Топологічна інформаційно-правова структура ноосфери – концептуальна основа ноосферного права. // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2020. №4 [Електронний документ]. – Режим доступу: <https://instzak.com/index.php/journal/article/view/1770/1655>; Боруленков Ю.П. Объект и предмет юридического познания // Закон и право. 2015. № 7. С. 22-28. [Електронний документ]. – Режим доступу:

В даний час внаслідок появи і розвитку феноменології правової глобалізації, розширення масштабів застосування МПП в повсякденному житті світової спільноти держав та міжнародних організацій, конституційно-економічних і конвергентно-правових перетворень, в системі суб'єктів МПП, особливо в їх нормотворчості спостерігаються ознаки процесу формування загальнопланетарної системи права – ноосферного права. Це вказує на актуальність розвитку юридичної ноосферології як теоретичної платформи для дослідження інформаційно-правових цивілізаційних процесів і явищ в проекції на систему ноосфери, простір якої володіє топологічними властивостями ⁶.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Об'єктивно встановлено, що в світовій науковій періодиці відсутні роботи, де обговорювалося б питання про створення нового міждисциплінарного напрямку досліджень в юридичних та природничих науках, яке автори називають «юридичною ноосферологією». Однак у вітчизняній, а також у російськомовній науковій літературі в цілому, є досить робіт, в яких розглядаються на рівні різних організаційних форм і аспектів питання про необхідність розробки і розвитку системи ноосферного права. Внаслідок аналізу існуючих на цю

<http://naukarus.com/obekt-i-predmet-yuridicheskogo-poznaniya>; Боруленков Ю.П. Теория юридического познания как фундаментальная наука // Вестник Московского университета МВД России. №11, 2015. С. 10-15. [Електронний документ]. – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/teoriya-yuridicheskogo-poznaniya-kak-fundamentalnaya-nauka/viewer>

⁶ Бородин Е. А. Философские проблемы становления ноосферного права: инвайронментальный дискурс «живого права»: Дисс... канд. философ. наук. Специальность: 09.00.11. – социальная философия. – Иваново, 2015. 167 с. [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://www.ivanovo.ac.ru/upload/medialibrary/78f/BorodinDisser.pdf>; Веников В.А. Теория подобия и моделирования: учеб. пособ. для вузов. – М.: Высшая школа, 1976. 479 с.; Фоменко А.Т. Наглядная геометрия и топология. Математические образы в реальном мире. 2-е изд. – М.: Изд-во. Моск. ун-та, Изд-во. «ЧеРо», 1988. 416 с.; Франсис Дж. Книжка с картинками по топологии: Пер. с англ. – М.: Мир, 1991. 240 с.; Смирнов С.Г. Прогулки по замкнутым поверхностям. Серия: «Библиотека «Математическое просвещение». Вып. 27. – М. МЦНМО, 2003. 28 с.; Заякина Р.А. Роль топологии в исследовании социальных объектов: вчера, сегодня, завтра // Идеи и Идеалы. Т. 2. Социальная философия и практика. – Новосибирск: Новосиб. гос. техн. ун-т. 2017. № 3(33). С. 41-52; Заякина Р.А., Ромм Марк. Сетевой подход: между топологиями пространства и формы // Социологическое обозрение. 2017. Т. 16. № 2. С. 163-179; Кравчук В.М. Просторовий поворот у праві: філософсько-правове розуміння // Актуальні проблеми правознавства. Вип. 3 (11). 2017. С. 20-24; Пристенский В.Н. Топология права как аспект философии человека // Известия Российск. госуд. пед. ун-та им. А.И. Герцена. 2009. № 87. С. 60–70.

тему публікацій, в яких сама ноосфера також представляється в різних аспектах, – як суто філософських, футурологічних, так і релігійно-містичних, автори бачать необхідність у створенні наукової природно-правової основи для розробки системи ноосферного права. Такою теоретичною основою, яку в даний час активно розробляють автори, повинна стати нова наукова і навчальна правова дисципліна – «юридична ноосферологія»⁷.

Отже, метою статті є: а) обґрунтування необхідності створення нової наукової і навчальної дисципліни – «юридичної ноосферології», в першу чергу, як теоретичної основи для розробки системи ноосферного права; б) визначення загальних цілей, завдань, об'єкта, предмета та методів досліджень «юридичної ноосферології», як наукової і навчальної дисципліни в системі правових наук.

Виклад основного матеріалу. Головною метою юридичної ноосферології є вивчення процесу зародження, появи, формування, розвитку і подальшої організації моніторингу інформаційно-правової системи ноосфери, як геокосмічного еколого-правового об'єкта, який володіє топологічними особливостями і наділений «природною двоконтурною оболонково-ядерною інформаційно-правовою структурою». Для досягнення поставленої мети, авторами раніше в порядку наукової

⁷ Баймуратов М.А., Ожерельев В.П. Топологічна інформаційно-правова структура ноосфери – концептуальна основа ноосферного права. // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2020. №4 [Електронний документ]. – Режим доступу: <https://instzak.com/index.php/journal/article/view/1770/1655>; Бородин Е. А. Философские проблемы становления ноосферного права: инвайронментальный дискурс «живого права»: Дисс... канд. философ. наук. Специальность: 09.00.11. – социальная философия. – Иваново, 2015. 167 с. [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://www.ivanovo.ac.ru/upload/medialibrary/78f/BorodinDiss.pdf>; Василенко В.Н., Иманов Г.М. Ноосферная футурология. Библиотека учебных пособий по ноосферологии. – СПб.: Изд. ООО «Лема», 2010. 866 с. [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://noocivil.esrae.ru/pdf/2012/4/925.pdf>; Мезенцев Ю.Л. Религия и ноосферное мировоззрение // Культура народов Причерноморья. 2012. С. 94-96. [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/55852>; Ноосферна парадигма в публічному управлінні: теорія, історія, сучасність: матеріали наук.-практ. конф., 15 березня 2017 р.– Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ. – Х.: “Marictr”, 2017. 208 с. [Електронний документ]. – Режим доступу: http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/conf/2017-4/2017_01.pdf

дискусії було висловлено думку про необхідність створення єдиної аналітичної моделі МПП і ноосфери. Надалі це призвело авторів до усвідомлення і оцінки існування «природної інформаційно-правової структури ноосфери», як важливого наукового факту. Згодом, згідно з принципом подібності в будові природних систем, дану структуру автори відобразили через створену ними «топологічну двоконтурну оболонково-ядерну інформаційно-правову модель ноосфери» (далі – Модель). Використання даної Моделі, яка є методологічною основою юридичної ноосферології, в додатку до геополітики, глобалістики та інших галузей знань, дозволить, в процесі розширення області застосування Моделі, найбільш ефективно реалізувати науково-теоретичний, експериментально-дослідний і навчальний потенціал юридичної ноосферології⁸.

Головним завданням юридичної ноосферології є розробка наукових основ системи ноосферного права, яка, згідно з природною системною ієрархією, являє собою метасистему, або глобальну надсистему права. Необхідно уточнити, що відповідно до юридико-типологічної класифікації, в правових науках відомо два типи права. Перший тип права – міжнародне право (далі – МП) – самостійна правова система, де основним предметом регулювання є відносини між державами, націями, міжнародними міжурядовими організаціями, а також державоподібними утвореннями. Незважаючи на певні відмінності між цими суб'єктами МП, можна цілком коректно кваліфікувати взаємини між ними, як міждержавні відносини. До другого типу права можна адресувати системи національного права (далі – НП), або ж внутрішньодержавного права, в сукупності основних (головних)

⁸ Баймуратов М.А., Ожерельев В.П. Міжнародне публічне право і ноосфера: на шляху до створення єдиної аналітичної моделі // Публічне право. 2019. №1 (33). С. 120-130; Баймуратов М.А., Ожерельев В.П. Роль топологічної двоконтурної моделі ноосфери в дослідженні процесів правової глобалізації. // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2020. №1. С. 8-18 [Електронний документ]. – Режим доступу: <https://instzak.com/index.php/journal/article/view/1770/1651>; Баймуратов М.А., Ожерельев В.П. Топологічна інформаційно-правова структура ноосфери – концептуальна основа ноосферного права. // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2020. №4 [Електронний документ]. – Режим доступу: <https://instzak.com/index.php/journal/article/view/1770/1655>

ПРАВО

суб'єктів МП. До цього типу належать близько 200 самостійних НП систем, основним предметом регулювання яких є, першою чергою, внутрішньодержавні суспільні відносини між суб'єктами НП ⁹.

Іншими словами, в термінах топології і понять про глобальний простір правових подій, можна сказати, що ноосферне право – це глобальна надсистема права, яка вкладена в глобальне топологічне інформаційно-правове різноманіття ноосфери. Отже, згідно з юридико-типологічною класифікацією понять і термінів теорії множин, ноосферне право, як надсистема, включає в себе: систему МП, як кінцеву безліч підсистем – галузей МП, а також систему НП, з кінцевою безліччю НП, як підсистем, в загальній системі НП. З даного положення витікає, що ноосферне право необхідно позиціонувати, як глобальну надсистему юридичних принципів і норм, що регулюють, відповідно до Моделі, міжсистемні правові відносини між суб'єктами НП щодо галузей, а також інститутів МП, – з метою забезпечення миру, міжнародної безпеки, побудови системи міжнародного, насамперед міждержавного, співробітництва і сталого розвитку світової цивілізації. Також не слід забувати, що розробка «системи» ноосферного права, повинна здійснюватися, насамперед, відповідно до екологічних і гуманітарних принципів з дотриманням правових норм. При цьому встановлення природно-правових закономірностей і моніторинг, так званого, «сталого», а по суті «необхідного і достатнього» – «можливого і допустимого» рівня і ступеня розвитку світової цивілізації в системі ноосфери, є пріоритетним напрямом досліджень юридичної ноосферології ¹⁰.

⁹ Баймуратов М.А. Международное публичное право: учебник.– Х.: ООО «Одиссей», 2007. 704 с. С. 28-30, 112-144; Нефёдов Б.И. Катехизис аспиранта кафедры международного права: учебное пособие [отв. ред. А.Н. Вылегжанин]. – М.: МГИМО-Университет, 2018. С. 11-31.

¹⁰ Декларация Конференции Организации Объединенных Наций по проблемам окружающей человека среды (Стокгольмская декларация) 1972 года и Рио-де-Жанейрская декларация по окружающей среде и развитию 1992 года [Электронный документ]. – Режим доступа: https://legal.un.org/avl/pdf/ha/dunche/dunche_r.pdf; Конференция Организации Объединенных Наций по устойчивому развитию "Рио+20" 19 января 2012 года [Электронный документ]. – Режим доступа:

Все це вимагає створення особливої природно-правової науково-теоретичної бази відповідно до цілісного – топологічного інформаційно-правового підходу, який виражається у відображенні єдності і безперервності перетворення правової структури простору подій в світовому цивілізаційному континуумі. Дане завдання виникає в умовах перманентного «поділу світу», правової глобалізації, потреби в підтримці процесу «стійкого» розвитку світової цивілізаційної системи та вирішення різних екологічних і гуманітарних проблемних питань світової спільноти¹¹.

Отже, об'єктом вивчення юридичної ноосферології, як наукової і навчальної дисципліни, є глобальна правова система ноосфери, яка, згідно з дослідженнями авторів, має природну топологічну двоконтурну «оболонково-ядерну» інформаційно-правову структуру¹². Є підстави стверджувати, що дана інформаційно-правова структура утворилася

https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/EB130/B130_36-ru.pdf; Перетворення нашого світу: Порядок денний в галузі сталого розвитку на період до 2030 року: Резолюція, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 25 вересня 2015 року (A/70/L.1) [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://sdg.org.ua/ua/resources-2/344-2030-2015>

¹¹ Перетворення нашого світу: Порядок денний в галузі сталого розвитку на період до 2030 року: Резолюція, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 25 вересня 2015 року (A/70/L.1) [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://sdg.org.ua/ua/resources-2/344-2030-2015>; Мезенцев Ю.Л. Ноосферное мировоззрение – стратегия выживания современной цивилизации // Учёные записки Таврического национального университета им. В.В. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации». Том 24 (63). 2011. №3. С. 309-316; Пантелева Г.Г. Ноосферно-антропологические идеи как условие целостности человека // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Философия. Культурология. Социология». Том 24 (63). 2011. №2. С. 66-75; Ноосферный проект социоприродной эволюции: поиск алгоритмов устойчивости (коллективная монография) [текст] / Отв. ред. проф. Д.Е. Муза. – Донецк: ДонНТУ, Технопарк ДонНТУ УНИТЕХ, 2014. 288 с.; Жарков В.О. Концептуальні засади формування сталого розвитку в Україні // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2020. №1. С. 137-145; Урсул А.Д., Урсул Т.А. Цели перехода к устойчивому развитию человеческой цивилизации // Знание. Понимание. Умение. Гуманитарные науки: теория и методология. 2016. № 2. С. 65-72; Урсул А.Д. На пути к ноосферной цивилизации: взаимосвязь цивилизационных и ноосферных исследований // Политика и общество. 2014. №12 (120). С. 1501-1520.

¹² Баймуратов М.А., Ожерельев В.П. Міжнародне публічне право і ноосфера: на шляху до створення єдиної аналітичної моделі // Публічне право. 2019. №1 (33). С. 120-130; Баймуратов М.А., Ожерельев В.П. Роль топологічної двоконтурної моделі ноосфери в дослідженні процесів правової глобалізації. // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2020. №1. С. 8-18 [Електронний документ]. – Режим доступу: <https://instzak.com/index.php/journal/article/view/1770/1651>; Баймуратов М.А., Ожерельев В.П. Топологічна інформаційно-правова структура ноосфери – концептуальна основа ноосферного права. // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2020. № 4 [Електронний документ]. – Режим доступу: <https://instzak.com/index.php/journal/article/view/1770/1655>; Боруленков Ю.П. Объект и предмет юридического познания // Закон и право. 2015. № 7. С. 22-28. [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://naukarus.com/obekt-i-predmet-yuridicheskogo-poznaniya>

ПРАВО

внаслідок первинної регіональної юридизації і подальшої правової глобалізації цивілізаційного простору ноосфери під впливом антропогенних і соціогенних чинників¹³. Необхідно зазначити, що простір ноосфери наповнений фізико-географічними, військово-стратегічними, еколого-економічними, соціально-культурними об'єктами, а також правовими об'єктами і суб'єктами глобального і локального системного рівнів. Всі вони беруть участь у правовій глобалізації, взаємодіють між собою, і тому здатні активно впливати на динаміку процесу сталого розвитку світової цивілізації в системі ноосфери. Більш того, вони самі, в залежності від свого системного рівня, неодмінно підпадають, в тій чи іншій мірі, під її вплив. Дані аспекти досліджень можуть представляти особливий інтерес в додатку до моніторингу конституційно-економічної і конвергентно-правової динаміки політичної структури держави Україна, яка виступає, як найбільша по території європейська держава, найважливішим геополітичним гравцем – суб'єктом міжнародних відносин в системі МПП¹⁴.

Тому стає ясно, чому особливо важливим предметом вивчення юридичної ноосферології є інформаційно-правові властивості ноосфери, які в поєднанні з її топологічними особливостями, згідно з дослідженнями авторів, виключно активно впливають на стійкість розвитку світових цивілізаційних процесів в ноосфері¹⁵.

¹³ Рулан Норбер. Юридическая антропология: учебник для вузов. – М.: Изд-во НОРМА. 1999. 310 с.; Ковлер А.И. Антропология права: учебник для вузов. – М.: Изд-во НОРМА. 2002. 467 с.; Скоробогатов А.В. Очерки по юридической антропологии / А. В. Скоробогатов, А. И. Скоробогатова, А. В. Краснов; под ред. А. В. Скоробогатова. – Казань: Изд-во «Познание» Казанского инновационного университета, 2019. 168 с.; Карбонье Жан. Юридическая социология: Пер. с фр. / Пер. и вступ. ст. В. А. Туманова. – М.: Прогресс, 1980. 352 с.; Дубовицкий В.Н. Социология права: предмет, методология и методы. – Минск: Право и экономика, 2010. 174 с.; Международное публичное право: учебник / Под ред. К.А. Бекяшева. – М.: «Проспект», 1999. С. 37; Баймуратов М.А. Международное публичное право: учебник.– Х.: ООО «Одиссей», 2007. 704 с. С. 21-28; Бержель Ж.-Л. Общая теория права / Под общ. ред. В.И. Даниленко / Пер. с фр. – М.: Издательский дом NOTA BENE. 2000. С. 273-303.

¹⁴ Баймуратов М.А. Международное публичное право: учебник.– Х.: ООО «Одиссей», 2007. 704 с. С. 9-16; Жарков В.О. Концептуальні засади формування сталого розвитку в Україні // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2020. №1. С. 137-145.

¹⁵ Баймуратов М.А., Ожерельев В.П. Міжнародне публічне право і ноосфера: на шляху до створення єдиної аналітичної моделі // Публічне право. 2019. №1 (33). С. 120-130; Баймуратов М.А., Ожерельев В.П.

Слід зазначити, що в основі явища регіональної юридикації, правової глобалізації, а також інформаційно-правової структуризації ноосфери, знаходиться природний процес експансії біологічного виду *Homo sapiens* в екологічному просторі нашої планети¹⁶. В історичній географії цей процес відомий, як «епоха великих географічних відкриттів», яка почалася в пізньому Середньовіччі в кінці XV століття. Результатом цих географічних відкриттів став «поділ світу» і виникнення системи МП в планетарному масштабі¹⁷.

Характерно, що особливо потужний вплив на інформаційно-правову систему ноосфери антропогенні та соціогенні фактори стали надавати під час історичного періоду, який триває останні 500 років. Він приурочений до початку «поділу світу» і триває по теперішній час. Вищевказані фактори у вигляді наукової розумової діяльності людини ініціювали початок «епохи великих географічних відкриттів», як нової особливо активної фази ноосферогенезу¹⁸. Вони спричинили за собою «поділ світу» в формі реструктуризації геополітичного простору за формулою «від захоплення території – до її узаконення» (через окулярну або ефективну окупацію з наступною легалізацією), виникнення світової колоніальної системи, а

Роль топологічної двоконтурної моделі ноосфери в дослідженні процесів правової глобалізації. // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2020. №1. С. 8-18 [Електронний документ]. – Режим доступу: <https://instzak.com/index.php/journal/article/view/1770/1651>; Баймуратов М.А., Ожерельєв В.П. Топологічна інформаційно-правова структура ноосфери – концептуальна основа ноосферного права. // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2020. № 4 [Електронний документ]. – Режим доступу: <https://instzak.com/index.php/journal/article/view/1770/1655>; Боруленков Ю.П. Объект и предмет юридического познания // Закон и право. 2015. № 7. С. 22-28. [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://naukarus.com/obekt-i-predmet-yuridicheskogo-poznaniya>

¹⁶ Рулан Норбер. Юридическая антропология: учебник для вузов. – М.: Изд-во НОРМА. 1999. 310 с.

¹⁷ Баймуратов М.А., Ожерельєв В.П. Міжнародне публічне право і ноосфера: на шляху до створення єдиної аналітичної моделі // Публічне право. 2019. №1 (33). С. 120-130; Магидович І.П., Магидович В.І. Очерки по истории географических открытий. В 5-ти т. Т. 2. Великие географические открытия (конец XV – середина XVII в.). – М.: Просвещение, 1983. 399 с.; История Средних веков: В 2 т. Т. 1: Раннее Новое время: учеб./ Под ред. С.П. Карпова. – М.: Изд-во Моск. ун-та; Изд-во «Печатные Традиции», 2008. 681 с.; История Средних веков: В 2 т. Т. 2: Раннее Новое время: учеб./ Под ред. С.П. Карпова. – М.: Изд-во Моск. ун-та; Изд-во «Печатные Традиции», 2008. 432 с.; Испано-португальские договоры о разделе колониальных владений в 15-18 веках // Нац. Политическая энциклопедия [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://politike.ru/termin/ispano-portugalskie-dogovory.html>

¹⁸ Вернадский В.И. Научная мысль как планетное явление. – М.: Наука, 1991. 271 с.; Вернадский В.И. Несколько слов о ноосфере // Успехи современной биологии. 1944. №18, Вып. 2. С. 113-120; Вернадский В.И. Биосфера и ноосфера. – М.: «Наука», 1989. 261 с.

також подальшу повну юридизацію і початок правової глобалізації системи ноосфери¹⁹. Всі ці процеси і призвели до утворення топологічної двоконтурної «оболонково-ядерної» інформаційно-правової структури в системі ноосфери, юридико-цивілізаційні явища в якій складають предмет вивчення юридичної ноосферології. Дану подію слід вважати не тільки початком процесу «поділу світу» в глобальному масштабі, а й початком «нового осьового часу» (далі – «НОВ») в історії ноосферогенезу – початком нових еколого-економічних перетворень в цивілізаційно-правовому геополітичному просторі нашої планети в цілому²⁰.

Стає зрозумілим, що остаточна і повна юридизації глобального простору ноосфери здійснилася, в умовах процесу правової глобалізації та виникнення системи МПП при одночасному формуванні «глобальної топологічної двоконтурної оболонково-ядерної інформаційно-правової структури» в системі ноосфери²¹. Згідно з дослідженнями авторів, головна природна функція цієї структури – це забезпечення процесу сталого

¹⁹ Магидович И.П., Магидович В.И. Очерки по истории географических открытий. В 5-ти т. Т. 2. Великие географические открытия (конец XV – середина XVII в.). – М.: Просвещение, 1983. С. 18-24; 39-59; История Средних веков: В 2 т. Т. 1: Раннее Новое время: учеб./ Под ред. С.П. Карпова. – М.: Изд-во Моск. ун-та; Изд-во «Печатные Традиции», 2008. С. 490-492; История Средних веков: В 2 т. Т. 2: Раннее Новое время: учеб./ Под ред. С.П. Карпова. – М.: Изд-во Моск. ун-та; Изд-во «Печатные Традиции», 2008. С. 54-61; Испано-португальские договоры о разделе колониальных владений в 15-18 веках // Нац. политическая энциклопедия [Электронный документ]. – Режим доступа: <http://politike.ru/termin/ispano-portugalskie-dogovory.html>

²⁰ Баймуратов М.А., Ожерельев В.П. Міжнародне публічне право і ноосфера: на шляху до створення єдиної аналітичної моделі // Публічне право. 2019. №1 (33). С. 120-130; Баймуратов М.А., Ожерельев В.П. Роль топологічної двоконтурної моделі ноосфери в дослідженні процесів правової глобалізації. // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2020. №1. С. 8-18 [Електронний документ]. – Режим доступу: <https://instzak.com/index.php/journal/article/view/1770/1651>; Баймуратов М.А., Ожерельев В.П. Топологічна інформаційно-правова структура ноосфери – концептуальна основа ноосферного права. // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2020. №4 [Електронний документ]. – Режим доступу: <https://instzak.com/index.php/journal/article/view/1770/1655>; Елацков А.Б. Геополитическое поле. Секция: «История и теория геополитики» // Актуальные вопросы общественных наук: социология, политология, философия, история / Сб. ст. по материалам LIX-LX междунар. науч.-практ. конф. № 3-4 (55). – Новосибирск: Изд. АНС «СибАК», 2016. С. 76-80; География мира. В 3 т. Том 1. Политическая география и геополитика : учебник и практикум для вузов / Н. В. Каледин [и др.]; под редакцией Н. В. Каледина, Н. М. Михеевой. 2-е изд., перераб. и доп. – Москва: Издательство Юрайт, 2019. С. 13-38.

²¹ Баймуратов М.А., Ожерельев В.П. Міжнародне публічне право і ноосфера: на шляху до створення єдиної аналітичної моделі // Публічне право. 2019. №1 (33). С. 120-130; Баймуратов М.А., Ожерельев В.П. Роль топологічної двоконтурної моделі ноосфери в дослідженні процесів правової глобалізації. // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2020. №1. С. 8-18 [Електронний документ]. – Режим доступу: <https://instzak.com/index.php/journal/article/view/1770/1651>

розвитку світової цивілізаційної системи, що власне і є одним з основних предметів дослідження юридичної ноосферології. Відповідно до предмету дослідження юридичної ноосферології, для вивчення процесу сталого розвитку світової цивілізації, який пов'язаний з повною юридизацією ноосфери, використовуються певні для даної правової дисципліни методи, що відповідають її цілям і завданням. Для досягнення зазначених цілей та вирішення поставлених завдань, які пов'язані з прогнозуванням цивілізаційно-правових процесів, розробляються спеціальні математичні методи моделювання на основі принципів теорії подібності, загальної топології, теорії ігор та ін.²².

Основою для розвитку методів моделювання є топологічна інформаційно-правова Модель ноосфери, яка використовується для дослідження інформаційно-правових процесів, що забезпечують сталий розвиток світової цивілізації в системі ноосфери. Необхідно нагадати, що конструкція даної Моделі відображає природну будову «топологічної двоконтурної оболонково-ядерної інформаційно-правової структури» сучасної ноосфери. Тому можна з упевненістю заявити, що збереження цієї структури ноосфери в стабільному стані і забезпечення процесу сталого розвитку світової цивілізації в системі ноосфери – це, по своїй суті, єдина гуманітарна проблема людства і головний напрямок наукових досліджень юридичної ноосферології²³.

²² Баймуратов М.А., Ожерельев В.П. Топологічна інформаційно-правова структура ноосфери – концептуальна основа ноосферного права. // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2020. №4 [Електронний документ]. – Режим доступу: <https://instzak.com/index.php/journal/article/view/1770/1655>; Веников В.А. Теория подобия и моделирования: учеб. пособ. для вузов. – М.: Высшая школа, 1976. 479 с.; Фоменко А.Т. Наглядная геометрия и топология. Математические образы в реальном мире. 2-е изд. – М.: Изд-во. Моск. ун-та, Изд-во. «ЧеРо», 1988. 416 с.; Франсис Дж. Книжка с картинками по топологии: Пер. с англ. – М.: Мир, 1991. 240 с.; Смирнов С.Г. Прогулки по замкнутым поверхностям. Серия: «Библиотека «Математическое просвещение». Вып. 27. – М.: МЦНМО, 2003. 28 с.; Заякина Р.А. Роль топологии в исследовании социальных объектов: вчера, сегодня, завтра // Идеи и Идеалы. Т. 2. Социальная философия и практика. – Новосибирск: Новосиб. гос. техн. ун-т. 2017. № 3(33). С. 41-52.; Заякина Р.А., Ромм Марк. Сетевой подход: между топологиями пространства и формы // Социологическое обозрение. 2017. Т. 16. № 2. С. 163-179; Кравчук В.М. Просторовий поворот у праві: філософсько-правове розуміння // Актуальні проблеми правознавства. Випуск 3 (11). 2017. С. 20-24.

²³ Баймуратов М.А., Ожерельев В.П. Міжнародне публічне право і ноосфера: на шляху до створення єдиної аналітичної моделі // Публічне право. 2019. №1 (33). С. 120-130; Баймуратов М.А., Ожерельев В.П.

ПРАВО

Автор підручника «Юридична соціологія» Жан Карбонье вважає, що соціологи права подібно криміналістам, які розрізняють кримінальне право на загальну і особливу частину, повинні застосувати такий поділ і для юридичної соціології²⁴. З цією думкою згодні і автори даної статті, які мають намір реалізувати такий же принцип при розробці структури нової правової дисципліни – юридичної ноосферології.

У загальну частину юридичної ноосферології, яка фактично буде введенням в особливу частину, увійдуть теоретичні розробки – історико-географічні та природно-правові відомості про походження і розвиток інформаційно-правової структури ноосфери і системи МПП. Завдання особливої частини полягає в перенесенні цих понять в різні галузі права, першою чергою, до галузевих підрозділів системи МПП, а потім і в систему національних підсистем – галузей НП держав, як основних (головних) суб'єктів МПП²⁵.

У загальній частині будуть розглянуті закони сталого розвитку світової цивілізації, викладена функціональна роль глобальної

Роль топологічної двоконтурної моделі ноосфери в дослідженні процесів правової глобалізації. // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2020. №1. С. 8-18 [Електронний документ]. – Режим доступу: <https://instzak.com/index.php/journal/article/view/1770/1651>; Баймуратов М.А., Ожерельев В.П. Топологічна інформаційно-правова структура ноосфери – концептуальна основа ноосферного права. // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2020. № 4 [Електронний документ]. – Режим доступу: <https://instzak.com/index.php/journal/article/view/1770/1655>; Декларация Конференции Организации Объединенных Наций по проблемам окружающей человека среды (Стокгольмская декларация) 1972 года и Рио-де-Жанейрская декларация по окружающей среде и развитию 1992 года [Електронний документ]. – Режим доступу: https://legal.un.org/avl/pdf/ha/dunche/dunche_r.pdf; Конференция Организации Объединенных Наций по устойчивому развитию "Рио+20" 19 января 2012 года [Електронний документ]. – Режим доступу: https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/EB130/B130_36-ru.pdf; Перетворення нашого світу: Порядок денний в галузі сталого розвитку на період до 2030 року: Резолюція, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 25 вересня 2015 року (A/70/L.1) [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://sdg.org.ua/ua/resources-2/344-2030-2015>; Горбань А.В. Проблемы и перспективы глобального и регионального стабилизирующего развития: социально-философский анализ [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/90962/28-Gorban.pdf?sequence=1>

²⁴ Карбонье Жан. Юридическая социология: Пер. с фр. / Пер. и вступ. ст. В. А. Туманова. – М.: Прогресс, 1980. 352 с.

²⁵ Баймуратов М.А. Международное публичное право: учебник. – Х.: ООО «Одиссей», 2007. С. 112-116; Нефёдов Б.И. Катехизис аспиранта кафедры международного права: учебное пособие; [отв. ред. А.Н. Вылегжанин]. – Москва: МГИМО- Университет, 2018. С. 11-31.

ПРАВО

інформаційно-правової структури ноосфери, згідно Моделі, і такі, що є співвідносні з формуванням системи МПП в планетарному масштабі. У ній також буде відображена роль фактору «НОВ», як початку процесу «поділу світу», або ж початку інформаційно-правової глобалізації та структуризації ноосфери. Також буде дана оцінка його впливу на розвиток інформаційно-правової структури ноосфери з позиції теорії і історії права і правової компаративістики: до «НОВ» (завершення регіональної юридикації) і після «НОВ» (початок правової глобалізації), або іншими словами, – до формування та становлення «глобальної топологічної двоконтурної оболонково-ядерної інформаційно-правової структури ноосфери» і після її формування.

В особливій частині будуть наведені глобальні та локальні геополітичні чинники правового середовища, що порушують сталий розвиток цивілізації, вказані їх можливі гуманітарні наслідки, а також поіменовані правові інструменти, що можуть бути використаними для усунення шкідливих факторів середовища в проекції на існуючі системи, інститути та галузі МП і НП²⁶. Також будуть приведені дані про взаємодію інформаційно-правової структури ноосфери з особистістю людини, її поведінки в умовах даної структури, як соціальної істоти, в правових проявах, вимірах, характеристиках і контекстуалізації. Ці дослідження, в першу чергу, можуть торкнутися історичних особистостей: В. Черчилля, Т. Рузвельта, А. Гітлера, Й. Сталіна, Мао-Цзедуна, Махатми Ганді та ін., а також сучасних лідерів і представників етнічних, соціальних і релігійних меншин. Саме в особливій частині предмет дослідження юридичної ноосферології може глибоко перетинатися з предметом дослідження юридичної антропології та юридичної соціології²⁷.

²⁶ Баймуратов М.А. Международное публичное право: учебник.– Х.: ООО «Одиссей», 2007. С. 21-28.

²⁷ Рулан Норбер. Юридическая антропология: учебник для вузов. – М.: Изд-во НОРМА. 1999. 310 с.; Карбонье Жан. Юридическая социология: Пер. с фр. / Пер. и вступ. ст. В. А. Туманова. – М.: Прогресс, 1980. 352 с.

І все ж, головним об'єктом дослідження для юридичної ноосферології є і залишається глобальна інформаційно-правова структура ноосфери, як юридико-ноосферний об'єкт – гарант сталого розвитку світової цивілізації, що буде закріплено в загальній частині цієї правової дисципліни. Принципи будови та правові функції цієї структури ноосфери мають концептуальне значення для розробки системи ноосферного права²⁸. При її створенні в процесі попередніх досліджень буде здійснено пошук можливих, допустимих і достатніх рішень гуманітарних проблем, що є співвідносними з особливостями кожної соціальної групи і окремої людської особистості²⁹.

Висновки. Юридична ноосферологія є новою перспективною науковою і навчальною дисципліною, в рамках якої на основі міждисциплінарного підходу можна досліджувати широкий спектр актуальних міжгалузевих цивілізаційних проблем комплексними методами – правознавства та ноосферології. Такий міждисциплінарний – юридико-ноосферний підхід, що розроблений авторами статті, – призначений для моніторингу процесу правової глобалізації, розробки системи ноосферного права і методів МП-прогнозування, – заснований на наукових уявленнях про природну єдність і безперервність простору цивілізаційно-правових подій. Своєю чергою, це дає підставу застосувати в юридико-ноосферних дослідженнях наукові методи теорії подібності, загальної топології і теорії ігор та ін., відповідно до математичних понять про «цілісність» і «нерозривність» досліджуваного глобального об'єкта. Здійснення досліджень на платформі юридичної ноосферології з використанням,

²⁸ Баймуратов М.А., Ожерельев В.П. Топологічна інформаційно-правова структура ноосфери – концептуальна основа ноосферного права. // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2020. № 4 [Електронний документ]. – Режим доступу: <https://instzak.com/index.php/journal/article/view/1770/1655>

²⁹ Баймуратов М.А. Международное публичное право: учебник.– Х.: ООО «Одиссей», 2007. 704 с. С. 21-28; 103-107, 312-371; Бергель Ж.-Л. Общая теория права / Под общ. ред. В.И. Даниленко / Пер. с фр. – М.: Издательский дом NOTA BENE. 2000. С. 273-303.

ПРАВО

топологічної інформаційно-правової Моделі ноосфери, що розроблена авторами, дозволяє вивчати виникнення і розвиток цілісного юридико-ноосферного природного феномена в єдиному просторовому континуумі в реальному часі в науковому експерименті. Такі можливості особливо важливі для пізнання законів сталого розвитку світової цивілізації в їх екологічному та правовому додатку і глобальному прояві – тобто в телеологічно обґрунтованій діяльності з МП-прогнозування. Це вказує на найважливішу роль юридичної ноосферології як наукової і навчальної дисципліни, яку вона здатна грати, – причому, не тільки в розробці системи ноосферного права, в розвитку всієї системи юридичних і геополітичних наук, а й розвитку різних напрямків досліджень в глобалістиці.

Використані джерела:

1. Рулан Норбер. Юридическая антропология: учебник для вузов. – М.: Изд-во НОРМА. 1999. 310 с.
2. Ковлер А.И. Антропология права: учебник для вузов. – М.: Изд-во НОРМА. 2002. 467 с.
3. Скоробогатов А.В. Очерки по юридической антропологии / А. В. Скоробогатов, А. И. Скоробогатова, А. В. Краснов; под ред. А. В. Скоробогатова. – Казань: Изд-во «Познание» Казанского инновационного университета, 2019. 168 с.
4. Психолого-педагогическая антропология: Учебно-методический комплекс /Авт.-сост.: К. Г. Языков, И. Л. Шелехов, Т. А. Булатова; ФГБОУ ВПО «ТГПУ». – Томск: Изд-во Томского государственного педагогического университета, 2013. 308 с.
5. Карбонье Жан. Юридическая социология: Пер. с фр. / Пер. и вступ. ст. В. А. Туманова. – М.: Прогресс, 1980. 352 с.
6. Дубовицкий В.Н. Основные концепции правопонимания и социология права // Право и демократия: сб. науч. тр.; редкол.: В.Н. Бибило (гл. ред.) [и др.]. – Минск: БГУ, 2009. Вып. 20. С. 59–74.

ПРАВО

7. Дубовицкий В.Н. Социология права: предмет, методология и методы. – Минск: Право и экономика, 2010. 174 с.
8. Бирюков С.В. О научном статусе и предмете социологии права // Вестник Омского университета. Серия «Право». 2015. № 2 (43). С. 116–122.
9. Саидов А.Х. Социология права: каков её научный статус? [Электронный документ]. – Режим доступа: <http://ecsocman.hse.ru/data/600/626/1219/saidov.pdf>
10. Вернадский В.И. Научная мысль как планетное явление. – М.: Наука, 1991. 271 с.
11. Вернадский В.И. Несколько слов о ноосфере // Успехи современной биологии. 1944. №18, Вып. 2. С. 113-120.
12. Вернадский В.И. Биосфера и ноосфера. – М.: «Наука», 1989. 261 с.
13. Международное публичное право: учебник / Под ред. К.А. Бекашева. – М.: «Проспект», 1999. 640 с.
14. Баймуратов М.А. Международное публичное право: учебник. – Х.: ООО «Одиссей», 2007. 704 с.
15. Бержель Ж.-Л. Общая теория права / Под общ. ред. В.И. Даниленко / Пер. с фр. – М.: Издательский дом NOTA BENE. 2000. 576 с.
16. Ивакин А.А. Предпосылки и предтечи учения о ноосфере // Актуальні проблеми філософії та соціології. 2016. Вип. 10. С. 58-61.
17. Ивакин А.А., Ожерельев В.П. Научно-философское толкование мифопоэтического образа дерева жизни // Актуальні проблеми філософії та соціології. 2017. №17. С. 32-36.
18. Баймуратов М.А., Ожерельев В.П. Міжнародне публічне право і ноосфера: на шляху до створення єдиної аналітичної моделі // Публічне право. 2019. №1 (33). С. 120-130.
19. Баймуратов М.А., Ожерельев В.П. Роль топологічної двоконтурної моделі ноосфери в дослідженні процесів правової

глобалізації. // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2020. №1. С. 8-18 [Електронний документ]. – Режим доступу: <https://instzak.com/index.php/journal/article/view/1770/1651>

20. Баймуратов М.А., Ожерельев В.П. Топологічна інформаційно-правова структура ноосфери – концептуальна основа ноосферного права. // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2020. №4 [Електронний документ]. – Режим доступу: <https://instzak.com/index.php/journal/article/view/1770/1655>

21. Боруленков Ю.П. Объект и предмет юридического познания // Закон и право. 2015. № 7. С. 22-28. [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://naukarus.com/obekt-i-predmet-yuridicheskogo-poznaniya>

22. Боруленков Ю.П. Теория юридического познания как фундаментальная наука // Вестник Московского университета МВД России. №11, 2015. С. 10-15. [Електронний документ]. – Режим доступу: <https://cyberleninka.ru/article/n/teoriya-yuridicheskogo-poznaniya-kak-fundamentalnaya-nauka/viewer>

23. Бородин Е. А. Философские проблемы становления ноосферного права: инвайронментальный дискурс «живого права»: Дисс... канд. философ. наук. Специальность: 09.00.11. – социальная философия. – Иваново, 2015. 167 с. [Електронний документ]. – Режим доступу: <http://www.ivanovo.ac.ru/upload/medialibrary/78f/BorodinDisser.pdf>

24. Веников В.А. Теория подобия и моделирования: учеб. пособ. для вузов. – М.: Высшая школа, 1976. 479 с.

25. Фоменко А.Т. Наглядная геометрия и топология. Математические образы в реальном мире. 2-е изд. – М.: Изд-во. Моск. ун-та, Изд-во. «ЧеРо», 1988. 416 с.

26. Франсис Дж. Книжка с картинками по топологии: Пер. с англ. – М.: Мир, 1991. 240 с.

27. Смирнов С.Г. Прогулки по замкнутым поверхностям. Серия: «Библиотека «Математическое просвещение». Вып. 27. – М. МЦНМО, 2003. 28 с.

28. Заякина Р.А. Роль топологии в исследовании социальных объектов: вчера, сегодня, завтра // Идеи и Идеалы. Т. 2. Социальная философия и практика. – Новосибирск: Новосиб. гос. техн. ун-т. 2017. № 3(33). С. 41-52.

29. Заякина Р.А., Ромм Марк. Сетевой подход: между топологиями пространства и формы // Социологическое обозрение. 2017. Т. 16. № 2. С. 163-179.

30. Кравчук В.М. Просторовий поворот у праві: філософсько-правове розуміння // Актуальні проблеми правознавства. Випуск 3 (11). 2017. С. 20-24.

31. Пристенский В.Н. Топология права как аспект философии человека // Известия Российск. государственного педагогического университета имени А.И. Герцена. 2009. № 87. С. 60–70.

32. Василенко В.Н., Иманов Г.М. Ноосферная футурология. Библиотека учебных пособий по ноосферологии. – СПб.: Изд. ООО «Лема», 2010. 866 с. [Электронный документ]. – Режим доступа: <http://noocivil.esrae.ru/pdf/2012/4/925.pdf>

33. Мезенцев Ю.Л. Религия и ноосферное мировоззрение // Культура народов Причерноморья. 2012. С. 94-96. [Электронный документ]. – Режим доступа: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/55852>

34. Ноосферна парадигма в публічному управлінні: теорія, історія, сучасність: матеріали наук.-практ. конф., 15 березня 2017 р.– Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ. – Х.: “Магістр”, 2017. 208 с. [Електронний документ]. – Режим доступу: http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/conf/2017-4/2017_01.pdf

35. Нефёдов Б.И. Катехизис аспиранта кафедры международного права: учебное пособие; [отв. ред. А.Н. Вылегжанин]. – Москва: МГИМО-Университет, 2018. 462 с.

36. Декларация Конференции Организации Объединенных Наций по проблемам окружающей человека среды (Стокгольмская декларация) 1972 года и Рио-де-Жанейрская декларация по окружающей среде и развитию 1992 года [Электронный документ]. – Режим доступа: https://legal.un.org/avl/pdf/ha/dunche/dunche_r.pdf

37. Конференция Организации Объединенных Наций по устойчивому развитию "Рио+20" 19 января 2012 года [Электронный документ]. – Режим доступа: https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/EB130/B130_36-ru.pdf

38. Перетворення нашого світу: Порядок денний в галузі сталого розвитку на період до 2030 року: Резолюція, прийнята Генеральною Асамблеєю ООН 25 вересня 2015 року (A/70/L.1) [Електронний документ]. – Режим доступа: <http://sdg.org.ua/ua/resources-2/344-2030-2015>

39. Мезенцев Ю.Л. Ноосферное мировоззрение – стратегия выживания современной цивилизации // Учёные записки Таврического национального университета им. В.В. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации». Том 24 (63). 2011. №3. С. 309-316.

40. Пантелеева Г.Г. Ноосферно-антропологические идеи как условие целостности человека // Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского. Серия «Философия. Культурология. Социология». Том 24 (63). 2011. №2. С. 66-75.

41. Ноосферный проект социоприродной эволюции: поиск алгоритмов устойчивости (коллективная монография) [текст] / Отв. ред. проф. Д.Е. Муза. – Донецк: ДонНТУ, Технопарк ДонНТУ УНИТЕХ, 2014. 288 с.

42. Жарков В.О. Концептуальні засади формування сталого розвитку в Україні // Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2020. №1. С. 137-145.

43. Урсул А.Д., Урсул Т.А. Цели перехода к устойчивому развитию человеческой цивилизации // Знание. Понимание. Умение. Гуманитарные науки: теория и методология. 2016. № 2. С. 65-72.

44. Урсул А.Д. На пути к ноосферной цивилизации: взаимосвязь цивилизационных и ноосферных исследований // Политика и общество. 2014. №12 (120). С. 1501-1520.

45. Магидович И.П., Магидович В.И. Очерки по истории географических открытий. В 5-ти т. Т. 2. Великие географические открытия (конец XV – середина XVII в.). – М.: Просвещение, 1983. 399 с.

46. История Средних веков: В 2 т. Т. 1: Раннее Новое время: учеб./ Под ред. С.П. Карпова. – М.: Изд-во Моск. ун-та; Изд-во «Печатные Традиции», 2008. 681 с.

47. История Средних веков: В 2 т. Т. 2: Раннее Новое время: учеб./ Под ред. С.П. Карпова. – М.: Изд-во Моск. ун-та; Изд-во «Печатные Традиции», 2008. 432 с.

48. Испано-португальские договоры о разделе колониальных владений в 15-18 веках // Нац. политическая энциклопедия [Электронный документ]. – Режим доступа: <http://politike.ru/termin/ispano-portugalskie-dogovory.html>

49. Горбань А.В. Проблемы и перспективы глобального и регионального стабилизирующего развития: социально-философский анализ [Электронный документ]. – Режим доступа: <http://dspace.nbuu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/90962/28-Gorban.pdf?sequence=1>

50. Елацков А.Б. Геополитическое поле. Секция: «История и теория геополитики» // Актуальные вопросы общественных наук: социология,

политология, философия, история / Сб. ст. по материалам LIX-LX междунар. науч.-практ. конф. № 3-4 (55). – Новосибирск: Изд. АНС «СибАК», 2016. С. 76-80.

51. География мира. В 3 т. Том 1. Политическая география и геополитика : учебник и практикум для вузов / Н. В. Каледин [и др.]; под редакцией Н. В. Каледина, Н. М. Михеевой. 2-е изд., перераб. и доп. – Москва: Издательство Юрайт, 2019. 388 с.

LEGAL NOOSPHEROLOGY AS A SCIENTIFIC AND EDUCATIONAL DISCIPLINE: OBJECT, SUBJECT AND METHODS OF RESEARCH

Baimuratov Mikhail Alexandrovich,

Doctor of Law, Professor,
chief scientific consultant Institute of Legislation
The Verkhovna Rada of Ukraine,
Honored Worker of Science and Technology
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4131-1070>
baymuratov@ukr.net

Ozherel'ev Vladimir Petrovich,

graduate student of the Department of Philosophy
National University "Odessa Law Academy"
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9752-0392>
halsband.v@gmail.com

Summary

The article is devoted to the definition of the object, subject and research methods of legal noospherology as a scientific and educational discipline.

It is pointed out that the formation of "legal noospherology" as an interdisciplinary science is a natural result of the process of human cognition of the world around us. The initial accumulation of information and further differentiation of a single system of primary knowledge about the laws of nature and society, the allocation of independent disciplines and the subsequent need to solve intersectoral problems - inevitably lead to the formation of new interdisciplinary sciences. Examples that confirm this pattern are the scientific and educational disciplines "legal anthropology" and "legal sociology". They were created to solve current intersectoral problems based on the sciences of law, anthropology and sociology.

It is argued that in modern natural discourse, such conceptual categories as "noosphere", "anthroposphere", or "sociosphere" are considered to be identical. However, the term "noosphere", as "sphere of mind", is a deeper - natural and philosophical meaning than the terms "anthroposphere" or "sociosphere". It should be noted that the space of the "anthroposphere" or "sociosphere" as a sphere of material activity of man - an integral part of

his scientific mental, in particular, law-making, as well as law enforcement activities in the noosphere as a whole. Thus, the process of "division of the world" in the late Middle Ages, the regional legalization that preceded it, the legal globalization of the noosphere that followed it and the emergence of a system of international public law on a planetary scale - are inseparable from general civilizational and legal processes in the noosphere. Therefore, as the most complete semantic category, "noosphere" initially contains the concept of "anthroposphere" and "sociosphere", systemic legal phenomena and processes in which are the subject of study of legal anthropology and legal sociology.

It is proved that legal noospherology is a new promising scientific and educational discipline, in which on the basis of an interdisciplinary approach it is possible to study a wide range of current intersectoral civilizational problems by complex methods - jurisprudence and noospherology. This interdisciplinary – legal-noosphere approach, developed by the authors of the article – is designed to monitor the process of legal globalization, development of noosphere law and methods of MP-forecasting – based on scientific ideas about the natural unity and continuity of civilizational events. In turn, this gives grounds to apply in legal and noosphere research scientific methods of similarity theory, general topology and game theory, etc., in accordance with the mathematical concepts of "integrity" and "continuity" of the studied global object. Carrying out research on the platform of legal noospherology using the topological information-legal Model of the noosphere developed by the authors allows to study the origin and development of a holistic legal-noosphere natural phenomenon in a single spatial continuum in real time in a scientific experiment. Such opportunities are especially important for understanding the laws of sustainable development of world civilization in their ecological and legal application and global manifestation - that is, in teleologically sound activities of MP-forecasting. This indicates the most important role of legal noospherology as a scientific and educational discipline that it is able to play – and not only in the development of noosphere law, in the development of the entire system of legal and geopolitical sciences, but also the development of various areas of research in globalism.

Key words: globalization, legal globalization, globalism, legal noospherology, object of legal noospherology, subject of legal noospherology, methods of legal noospherology, legal-noosphere approach, topological information-legal Model of the noosphere.